

Dr. Friedreich Endre:

JALLOSICS ANDRÁS

(1791-1862.)

Rendi könyvtáraink apró nyomtatványai között száz meg száz latinnyelvű alkalmi költemény található, melyek a múlt században élt piarista szerzők alkotásai. A kilencszázestendős latin kultúra utolsó időszaka tömegben nagy termelést mutat, de értékben és tartalomban megállapítható a nemzeti nyelv és irodalom fellendülése által okozott hanyatlás, majd elkövetkezik a latin költészet teljes elnémulása.

Petrik és Szinnyei könyvészeti munkái révén sok piarista szerző jutott be a magyar írók pantheonjába, többen olyanok is, kiktől csak egy-két alkalmi költemény látott napvilágot, de a nagy számhoz képest kevesen szerepelnek önálló kötettel: Benyák Bernáttól egy, Jallosics Andrástól kettő, Szepesi Imrétől és Kucserik Sándortól egy-egy gyűjtemény jelent meg. Benyák munkásságának java-része a XVIII. századra esik, azért ezúttal az időrendben utána következő Jallo-siccsal óhajtunk foglalkozni.

Jallosics 1791. november 30-án született Tatán. A keresztségben a János nevet nyerte és ezt rendbelépésekor változtatta Andrásra. Atyja, János, a magyar vargák tisztos mesterségét űzte, anyja, Harmath Julianna, az Esterházy-uradalom hajdú zászoltartójának volt a leánya. Gimnáziumi tanulmányait 1801-ben kezdte meg a tatai piarista iskolában: a grammatika I. és II. osztályában Moyser László, a III.-ban Dienes Antal, jeles latin költő, a humaniorák I. osztályában Salamon József Bazil, a híres szónok, a II. osztályban Bálinth Ferenc volt a tanára. Az iskolában a latin tanítási nyelv volt előírva, a tankönyvek is latinok voltak, de azért erős magyar szellem uralkodott. Mikor a győri tankerületi királyi főigazgató afelől kérdezősködött, hogy külön tárgyként tanítják-e a magyar nyelvet, Ferenczy József igazgató 1806. december 2-án azt válaszolta, hogy a magyar nyelv külön tanítására nincsen szükség, mivel *a néhány jövevény tótocksán kívül (praeter aliquot advenientes slavunculos) tanítványaik valamennyien jól tudnak magyarul, a grammatikai osztályokban először mindent magyarul adnak elő és a magyar nyelvű feleletet a vizsgán is megkívánják.*¹

1808. október 9-én a piaristarendbe lépett és két esztendőt töltött a kecskemeti novíciátusban Menyóczy András magiszter és Hulják Péter promagiszter vezetése alatt. Az első évet az aszketikus gyakorlatokra és tanulmányokra szánták, de a második esztendőben már hospitálással és próbatanítással készítették elő a novíciusokat a grammatikai osztályok tárgyainak tanítására. 1810-ben kezdte meg tanári pályáját Máramarosszigeten, ahol két évig a II. grammatikai osztályban tanított. Itt lépett először a nyilvánosság elé egyik rendtársának, Zelneký Gáspárnak első szentmiséjére írt szép elégiájával, mely 1811-ben jelent meg Debrecenben. 1812/13-ban Magyaróvárott tanít, 1813-15-ig Vácott hallgatja a bölcsészeti tanfolyamot. 1815. augusztus 26-án szentelik áldozópappá.

Ezután egy-egy évet tölt a rend nyitrai és pozsonyszentgyörgyi teológiai intézetében. 1817-20-ig Szegeden, 1820/21-ben Tatán, 1821-24-ig Selmecebányán tanít a grammatikai osztályokban. Kalocsai tanári működéséről, ahol 1824-30-ig a humaniórák osztályaiban tanított, a legnagyobb elismeréssel szólnak előljárói: «Példás életű pap és szerzetes, igen szorgalmas tanár – írja róla 1826-ban az igazgató -, kitűnő előadó, tanítványai rajonganak érte, tanításában a legszebb eredményt éri el, minden szabadidejét irodalmi tanulmányaira és a költészetre fordítja, becsületet és dicsőséget szerez rendjének».²

Tanári pályájának fénykora volt az a tizenegy esztendő, amikor 1830-tól 1841-ig a pesti gimnázium legfelső, t. i. a humaniórák II. osztályát vezette. A legtüzesebb hazafias szellemben tanított. A hozzá intézett számos üdvözlő dal, alkalmi füzet mind magasztalólag szól «*magyar hazánk e bárdusának*» lelkes hazafiaságáról. 1841-44-ig a nagykanizsai ház főnöke és a gimnázium igazgatója, 1844-1848-ig rendfőnöki titkár, 1848/49-ben rendi konzultor, a pesti gimnázium és a kir. tanítóképzőintézet igazgatója. A gimnázium élén a legváltóságosabb időben állott, de azért hivatalát becsülettel töltötte be s híven megfelelt nehéz kötelességének. Mint tanár és igazgató szelíd, nyájas modorával oly kedveltségre tett szert, hogy a főváros egyik legtiszteltebb alakja volt ittartózkodása alatt. «Vir hic – olvassuk nekrológiájában – ob ingenium animi candorem, morumque comitatem et affabilitatem cuius domi forisque carissimus, celebratissimus.» 1849-ben a gimnázium igazgatásától felmentették, de a tanítóképző vezetését tovább is megtartotta. 1852-ben rendi asszisztenssé választják, majd 1858-ban a budai rendház főnökségével bízzák meg. Ezen tisztében érte 1862. június 19-én bekövetkezett halála.

A latin költészet kezdettől fogva otthonos volt az immár háromszázéves magyar piarista iskolákban. Podolinban már az első években is olvasunk verses declamatiókról, melyeket a tanulókkal szavaltattak, pártfogóikat latin versekben üdvözlötték. 1670-ben Privigyén megkezdődik a latin nyelvű színjáték; 1672-ben Hauzenka Miklós *Conradinus* c. tragédiáját részben prózában, részben jambusokban, Moesch Lukács pedig *Scaevola-t* adatja elő jambikus versekben. Moesch, a nagyképzetségű matematikus olyannyira szükségesnek látta a poétikai kiképzést, hogy 1691-ben maga írt költészettant *Vita poetica* cím alatt és minthogy gyakorlati észjárású ember volt, azt mindjárt tele is tüzdelt kegyes pártfogójuknak, Széchenyi György esztergomi érseknek érdemeit dicsőítő versezetekkel.

A XVIII. században Szlavkovszky Benedek (1684-1748) a mesterkedő verselésben jutott nagy hírnévre. Gr. Csáky Imre váradi püspök 1716-ban genehtliacont íratott vele Lipót főherceg születésének örömeire s – a szerző megnevezése nélkül – felajánlotta III. Károlynak, aki azt kegyesen fogadta. A jó piaristák szentül hitték, hogy a király a következő évben azért szerezte meg Csákynek a bíbort,⁸ mivel a költemény nagyon megtetszett neki, pedig a valóságban lojális politikai szolgálataival érdemelte ki a magas méltóságot. Ezen kor piarista költői közül Fiala Jakab az epikában, Péchy Domonkos és Koricsányi Márk a lírában jeleskedett, a termékeny és sokoldalú Halápy Konstantin (1698-1752) a nagyszámú alkalmi és lírai költeményen kívül külön kötetekben bocsátotta ki epigrammáit és apológusait.

A század második felében Zimányi Lajos (1748-1805) költészetén már a korabeli külföldi írók hatása is érezhető. Révai Miklóst is túlszárnyalja az újabb kor legkiválóbb latin költője, Hannulik János (1745-1816), «a XVIII. Század

Horatiusa»⁴ akit méltán állíthatunk egy sorba a német Baldeval és a lengyel Sarbiewskivel. Az utána következők, Szepesi és Budavári inkább csak az alkalmi költészetet művelték, közülük Budavári mutatkozik nagyobbak, mert magasztaló verseiben is mindig van gondolata és szerencsés a kifejezésben. Jallošics inkább csak az elbeszélésben és leírásban bizonyul költőnek. Budavárinak egy magyar verse ismeretes, a másik kettő többet írt latinul, mint magyarul. Ugyanazt a kétnyelvűséget látjuk, mint a XVIII. század deákos költőinél (Baróti, Révai, Virág), akik az iskola padjain a verselést latinul kezdték el és még azután is, mikor már a nemzeti költészetben hírré emelkedtek, vissza-visszatértek a latin műzához. A kétnyelvűség látható még a kisebb, alkalmi verselők nagy seregénél is: felváltva írnak mindkét nyelven. Néhányan németül is költöttek, piaristától származó tótnyelvű költeményt nem ismerek.

A piaristák száma, akik a múlt században latin és magyar alkalmi költeményeket írtak, a könyvészeti munkák adatai szerint megközelíti a százat, de a valóságban többen voltak, soknak munkái ismeretlenek vagy csak kéziratban maradtak fenn. A sok verselő közül kevés nevezhető költőnek. Ha egymást dalnoknak, vates-nek, a műzsák papjának nevezik is, azt nem kell komolyan venni, s hihetőleg valamennyien ők sem hitték magukat költőnek és gyakran csak a szokásnak s kényszernek hódolva nyúltak a lanthoz. Az igazgatók néha panaszkodnak a rendfőnöknek, hogy a fiatalabb tanárok nem akarnak verset szerkeszteni a főigazgató vagy a beiktatandó főispán, püspök tiszteletére, azért ők fanyalodtak rá a versköltésre. Minthogy a verselés ennyire általános szokás volt, talán nem felesleges megtudnunk, hogy miként szerezték meg az erre való készséget.

Az iskola az első *Ratio educationis* (1777) előtt a hittanon, valamint csekély számtani, történelmi és földrajzi ismereteken kívül a latin beszéd s írás elsajátítására, a stilisztika, retorika és poétika tanítására helyezte a fősúlyt.

Az első és második (1806) *Ratio* több új tárgyat iktatott be az iskolába, minthogy azonban a főiskolai tanítás változatlanul a latin maradt, a latin tanítása megőrizte régi rangját. Rendtársaink kézirati hagyatékát lapozgatva még a 40-es évekből is rengeteg latin szónoklati és költészeti gyakorlatot találhatunk. A 60-as, sőt a 70-es években is rendszeresen adtak fel verselési dolgot, de ekkor már magyar nyelven.

Moesch vázlatos poétikája még a XVIII. század elején kiszorult iskoláinkból és helyette jezsuita tankönyveket vezettek be. A múlt század első felében nagyobbra Grigely József budai tanárnak sok kiadást megért könyvét használták.⁸ Grigely részletesen foglalkozik a verselés tanításának módszerével s hibáztatja azoknak a tanároknak eljárását, akik, miután a szótagok időmennyiségét, a verslábakat s versnemeket megtanították, egy-egy mondatot versbe akarnak szedetni, mielőtt a tanulók a költői nyelvet elsajátították. A szerencsétlen fiú kétségbeesve ül, körmét meg a tollat rágja, sóhajtozik, s a nagy vajúdnak egy kis hitvány egérke lesz az eredménye. Nem szabad magárahagyni, aminthogy a járnai kívánczó kisdedit is vezetnünk kell. Hiszen megvan a módja annak, hogyan lehet elindítani a tanulót a verselés útján.

Leiratunk egy verset:

Omnia conando docilis solertia vincit.

Ezt átesszük prózába:

Solertia docilis omnia vincit conando.

Azután a szórendet megtartva, rokonértelmű szókat helyettesítünk be:

Cuncta conando docilis industria superat.

Ilyen változtatások után a tanuló megpróbálhatja versbe gyúrni a mondatot. Legcélszerűbb az adonisi verssel kezdeni, mert ez a legkönnyebb, utána következhetik a hexameter és a distichon. Ajánlatos először a hexameter két utolsó lábát és a pentameter második fűlsorát megkomponálni. Eleinte nehezen boldogul, hogy tehát a verset kitöltse, keressen rokonértelmű szókat, a jelzőt határozóval, a határozót jelzővel pótolja, cserélgesse a kötőszókat, módjával az igeidőket is megváltoztathatja. Meg kell ismernie a prózától eltérő költői nyelvhasználatot, a mythológiát, a trópusokat, gyűjtögesse a díszítő jelzőket, tanulmányozza a verselők használatára írt szótárakat, melyekben a jelzők (epitheton) és rokonértelmű szavak vannak összegyűjtve. További munkájában megkísérheti egy hosszabb vers megrövidítését, avagy megnyújtását, az oratio rectát tegye át obliquába és viszont. A gyakorlásnak hasznos neme a metaphrasis: az utánzásra kiszemelt költeményt más versnembe tesszük át; később következhetik a paraphrasis: a verselő az utánzott költeményt szabadon dolgozza át. A paraphrasis és metaphrasis nemcsak a verselési gyakorlatokban szerepel, hanem a neves újlatin költők is szórakoztak vele, így Jallošics is átdolgozta Horatius három ódáját elégikus versmértékben, öt darabot pedig hexameterben.

A verselési készséget a folytonos memorizálás hathatósan fejlesztette. A verses olvasmányok javarészét betanították, a jobbak a vizsgákon hosszú elégiák, ódák vagy Cicero egy-egy beszédének elszavalásával versenyeztek. A sok között ügyes verselő is akadt: Dezsericzky Incének (1702-1763) voltak tizenhat éves tanítványai, akik olykor 200 sornál is hosszabb, hevenyészett versezettel kedveskedtek mesterüknek.⁶ Tehetség nélkül senkit sem nevelhettek költővé, de azt megtanulták, hogy hova forduljanak, honnan merítsenek, ha versezetre van szükség. Kazinczy Ferenc sárospataki diákévei alatt történt, hogy gr. Pálffy Károly alkancellár főispáni beiktatása alkalmából a tanárok üdvözlő verseket írtak a diákokkal, s így vele és Dénes öccsével is a főispán és az őt beiktató királyi biztos, gr. Esterházy Károly egri püspök tiszteletére. «Dienesnek nem vala dolga a verselés – írja Kazinczy -, de őt a parancs el nem akasztá. Előszedé újabb deák poétáimat s ezeknek egyikében egy köszöntőt lele, melyet kevés változtatásokkal könnyű vala a Patak két vendégére alkalmazni.» Dénes nagy sikert aratott a plágiummal: a püspököt kísérő kanonok magához hivatta, «elhalmozá magasztalásával, s biz tata, hogy ha meg nem szűnik, örök fényt húz magára s a magyar nemzetre».⁷

Az alkalmi versek javarésze kompiláció. Ha egy osztály vagy szeminárium névtelenül köszönt valakit, valószínű, hogy közös munkával készült, avagy innen-amonnan toldozták össze. 1822-ben br. Fischer István egri érsek halála után egy leoninus óda jelent meg, mely az egri főiskolai ifjúság fájdalmas kegyeletét tolmácsolja. Ezt az ódát Halápy Konstantin már 1726-ban, tehát 96 esztendővel azelőtt megírta Zajkányi Lénárd piarista rendfőnök halálára, az egriek pedig most némi változtatással újra kinyomatták.⁸

Az alkalmi költő az élet legkülönbözőbb viszonylataiban talált indítékot

a versszerzésre. *Genethliacon-hsai* ünnepelte az újszülött megérkezését és kívánt szerencsét a boldog szülőknek. Genethliaconnak hívták a születésnapra üdvözlést is. Ennél jóval gyakoribb az újévi s névnapra (*onomasticon*) köszöntő, sőt azt mondhatjuk, hogy az összes alkalmi verseknek egyharmada efféle. A diákok verses latin köszöntővel kedveskednek atyjuknak s tanáraiknak, a tanárok sem feledkeznek meg az igazgató és főigazgató névnapjáról, természetesen kijár a megtisztelés az iskola vagy a rendház jótévőinek, a püspöknek, főispánnak s más magas méltóságoknak is. A derék Kiparszky Tóbiás, a földi javakban ugyancsak szűkölködő rózsahelyi piarista ház főnöke (1800-1817) a viláért sem feledkezett volna meg a likavai kincstári erdők igazgatójának névnapra és újévi köszöntéséről. Minthogy a megtisztelt igazgatók méltányolták költészetét, bőven s olcsón mérték a fát, utódai okulására ékes verseit gondosan bejegyezte a ház krónikájába. A kancellária, a kamara, a só- és harmincadhivatal gyakornokai s a királyi tábla jurátusai között is akad névnapra verselő, aki a tisztességtétel e nemével akarja megnyerni az ünnepelelt jóindulatát. Aránylag ritkább a nászadal (*epithalamion*). Fejedelmi személyek házassága szélesebb körökben veri fel a múzsák berkeit. József nádornak Alexandra Pawlowna orosz nagy hercegnővel (1800), majd Napóleonnak Mária Lujzával kötött házassága (1810) mindenfelé megszólaltatja a verselőket. Perecsényi Nagy László, Arad megye esküdtje, a XIX. század legtermékenyebb alkalmi verselője, Maury párisi érseknek latin nyelvű levél kíséretében küldte el «mennyezői szerzeményét Bonaparte Napóleonnak felséges Ludovika főhercegnővel lett összeházasodására», később pedig «hat (magyar, latin, német, francia, rác és oláh) nyelvű verseit Napoleon fia születésének ünneplésére».⁹

Az illendőség azt kívánta, hogy az iskola, a szerzet, a község vagy a hivatal személyzete az új főnököt, a főpapot hivatalba lépésekor versben köszöntse. Ha jelesebb alkalom adódott, a rend – mintegy hivatalos költőjét – Jallocsot állította sorompóba. Egyébként se szeri, se száma a sok alkalmi ódának s «alagjának», melyben versszerzőink az öröm és tisztelet adóját akarják leróni. Köszöntik az új főispánt, nem feledkezvén meg a beiktató királyi biztosról sem. Az érkező méltóságokat üdvözlő verssel (*isiterion*, *epibaterion*) fogadják, a távoztól ugyan csak költeménnyel vesznek búcsút (*apobaterion*, *propempticon*). Ilyen tisztességtétel illeti meg az átutazó királyt, a nádort, valamint a bérmlásra érkező vagy távozó főpapot is. A székfoglalásra az élelmes költők idejekorán szoktak jelentkezni azon reményben, hogy az ünnepelelt kinyomatja a szerzeményt vagy utólag megtéríti a nyomdaköltséget, azonban nem egyszer keserű csalódás éri a múzsák szegény szolgáját: néhány üres köszönő szóval méltányolják a verejtékes munkával összerótt ódát! Szerencsésükre az emberi hiúságból mindig lehetett vámot szedni, s ha egyik helyen el is maradt a jutalom, másutt bőkezű mecénásra akadtak.

A Kopácsy József hercegprímás beiktatásakor (1839) elhangzott «szónokiasok» és az ünnepeleltnek felajánlott «örömversezetek» a «Díszünnepelely» c. gyűjteményben jelentek meg. A 33 versezetből 20 magyar-, 11 latin-, 1-1 német- és tót nyelvű. A sort Guzmics Izidor nyitja meg az Egyházi Tár «intézete» nevében. Az ugyanazon év szeptember 1-én elhunyt érdemes író talán hatyúdálát zengte el a vers utolsó szakában:

... a hon és az egyház
 Diadalmi zászlói lobognak;
 Ipar s erőny (!) nyílt útjain
 Fakadó reménnyel virulnak.

És a hon és az egyház gyermekeit
 Egy vágy kötendi össze s egy szeretet:
 S a honnak élnek és egeknek»
 Csak Ferdinánd és Józsefek,
 Ég s föld baráti fön vezessék!

Utána Jallošics hódol az Ájtatos Iskolák nevében

Győztünk!kiálták Szorgalom, és Erény I
 KOPÁCSYt Érsek Dücsre magaslani
 Látván, s Nevéhez s Érdeméhez
 Herczegi fénysugarat szegetni.

Felsőbb valóknak karja vezet tehát,
 Nem vándor érezek s lánglővelő kövek
 A fenn ragyogló hír egébe
 A becs örök kegyein vigadni!

A magasra irányzott szárnyalást a hosszú, 30 versszakos ódában nem bírja megtartani és helyenkint dagályossá s érthetlenné válik:

... KOPÁCSYt zengedez a Haza
 Már, és örömláng futja Megyéit el;
 Törvényyé a Hit, s a Karokkal
 Hunnia hőskora szülte Főrend,

S véled szelíd Nyáj régi reményinek
 Tapsolva hódol, telve óhajtait
 Örvendi, s lélek-szív együlten
 Bennük öröm s buzgó kívánat

Forrása, Nálad, jámborodó korunk
 Bölcsője, s láng érzélem öszvege,
 ó Nálad Esztergám, s Te véled
 Pontosul egy ragyogóbb tetőre.

A piaristák közül még Greschner János és Dobay Elek latin, Kucserik Sándor és Zimmermann Jakab magyar versezettel szerepelnek. Ott olvashatjuk Bálás Teofil esztergomi bencés tanár és Árvay Gergely szombathelyi premontrei igazgató ugyancsak latin költeményeit. A főegyházmegye iskolái és szemináriumai is állítanak költőket: a nagyszombati líceum és papnevelő intézet 208 soros magyar ódában mutatja be hódolatát I Feltűnően ügyes, helyenkint költői lendületű Rende József lekéri káplán magyar ódája, a gyűjtemény egyetlen irodalmi értékű darabja. A világi költők sorából nem hiányozhatik Ponor Thewrewk József, aki ezután még három évtizeden át zengedezte a megértő mecénások dicséretét. A hosszú ódák egyhangú zakatolása közben felüdíti az olvasót Bujanovics Márk Aurélnak, a pesti piarista gimnázium 6. osztályú tanulójának, Jallošics tanítványának «Hódolat» c. verse, melyen Vörösmarty hatása érezhető:

Gyászba borult Egyház, – s vallásunk oszlopa ébredj
 Éjkomor álmodbul-hajnallik büszke tetődön,
 S áldás harmatival szállong szikládra derült ég;
 Bérczrázó panaszid felidézték sírköveikből
 Múltkori hőseidet, s szava lett a néma halálnak,
 Nyughelyöket hagyván im sorba lebegnek az árnyak.

Ügyes-bajos emberek is próbálkoznak ilyenkor azon reményben, hogy talán lendítenek sorsukon. Mikor br. Barkóczy Lászlót 1837-ben beiktatják a székesfehérvári püspökségbe, Czichó József «hivatalt kereső, volt uradalmi tisztartó» versezetet ajánl a főpaprak, hogy figyelmét magára irányítsa.

Verselőinket az örömről kívül a gyász is megszólaltatja. A rokon, a jóbarát, a közélet kitűnőségeinek elhunytára megpendült a húr: gyűjteményeinkben rengeteg gyászdalt olvashatunk *threnus, lessus, naenia s epicedion* cím alatt. Ezek ódák vagy elégiák, de inkább csak versalakban különböznek» Károly Ambrus főherceg, hercegprímás, Ferenc király, később József nádor halálakor nagyszámú gyászének jelenik meg. A költők általában szertelenül túlozzák a fájdalmat, úgy hogy olykor jónak látják meg is vigasztalni az olvasót, s *consolatiót* csatolnak a gyászénekhez, így például Jallošics is vigasztalást fűz Ferenc királyunk halálára írt gyászelégiájához: a nemzet bánatát enyhítheti az a tudat, hogy az elhunyt fejedelem a mennyben bizonyára elnyerte halhatatlan érdemei örök koronáját és V. Ferdinándban nagy őseihez méltó utódot nevelt. Máskor a nagy nemzetségek halottait (Esterházy, Batthyány, Károlyi) siratva különálló *consolatio* helyett vigasztalásul bele is szokták olvasztani a gyászdalokba a nagyreményű örökös dicsőítését, de még könnyebben áraszthatja a költő a vigasztalás balzsamát a megsomorodott egyházmegyére, ha a sírba szállt főpaprak utódlásra jogosított segédpüspöke maradt, aki már eddig is kitűnt ragyogó papi erényeivel.

A főrangúakat rendszeren csak hetek, hónapok múltán szokták eltemetni, hogy a rossz közlekedési viszonyok miatt az érdekeltek megjelenhessenek a végtisztesésen, ezért a felkért vagy önként ajánlkozó költőnek volt ideje elkészülnie. Egyébként is oly nagy volt a gyakorlatuk, hogy az idő rövidsége nem ejtette őket zavarba, hiszen a legtöbb gyászének csak általánosságban mozgott. A gyászdalokat sokszor ki is nyomatták és a temetésen szétosztották vagy szétküldötték, olykor a gyászbeszédekkel együtt adták ki.

A gyász költészetéhez tartozott a ravatalra vagy a falakra függesztett rajzokkal (emlémmák) díszített epigrammák, symbolumok («*koporsó-írások*») elkészítése is. Mikor az 1743. szeptember 8-án elhunyt gr. Károlyi Sándor temetésére készültek, Szlopnay Elek piarista rendfőnök Szlavkovszky Benedeket, a mesterkedő költészet atyamesterét szólította fel, hogy készítse el a verses symbolumokat, mert ezek nélkül előkelő temetést nem is lehetett volna elképzelni. Mivel Szlavkovszky már beteges volt, Puhóczy Mártonnal is tudatták, hogy legyen készenlétben, ha az öreg funerátort valami érné. Szlavkovszky Károlyi életrajzának felhasználásával el is készítette a symbolumokat. Károlyi Ferenc gróf meghatva olvasta az atyja dicsőítésére költött verseket, de kinyomatásukról nem intézkedett.¹⁰ A XIX. században a temetés barokk pompája is egyszerűbbé vált és csak ritkábban írtak symbolumokat.

A verselő tanulóifjúság körében a pásztorjáték volt a legnépszerűbb, az igazgató s a tanárok névnapját latin és magyar idylliumok, eklogák előadásával szokták megünnepelni, az iskolalátogató püspök vagy főigazgató tiszteletére is kijárt egy-egy pásztorjáték, ha pedig nem volt ideje meghallgatni, díszesen leírva, esetleg kinyomatva ajánlották fel. A kisebbekkel magyar, a nagyobbakkal latin idylliumokat szavaltattak el. Ezeket a tanárok vagy a gyakorlottabb tanulók készítették. Az iskolai színelőadások a XVIII. század végén megszűntek, de a pásztorjáték megmaradt, sőt egyre gyakoribbá vált és a népies elem nagyobb teret kapott bennük, ami abban is megnyilvánult, hogy a játékokat népies jelmezben szokták előadatni.

Zichy Antal, aki Mihály öccsével, a későbbi világhírű festőművésszel együtt a század 40-es éve elején a veszprémi piaristáknál tanult, érdekesen írja le egy ilyen játék előadását.¹¹ Az osztálytanár névnapját lázas készülődés előzte meg. A beköszöntő és záróbeszéd elszavalása rendszeren az első és második eminenszt illette meg. Régi kéziratokból összeállítottak egy, a viszonyokhoz képest újra átdolgozott pásztorjátékot rimes versekben vagy hexameterben írt közbeszött énekekkel s élőképekkel tarkítva. «Volt ezután nagy lótas-futás az egész városban a jelmezek után, melyek hosszú rojtos, borjúsájú ingekből és lábravalókból, pörge kalapokból, cifra szűrőkből állottak.» A termet zöld lombbal s virággal díszítették. Mikor a függöny felgördült, a színpadon áldozati oltár volt látható, melynek tetején csészében a meggyújtott szesz lángolt, oldalt transzparenszek tündöklöttek ékes feliratokkal. A görögtűz fényében megjelent egy angyal: neki kellett az alvó Tytirst felköltenie és elmagyaráznia, hogy milyen nagy nap virradt rájuk tanáruk névnapjának reggelén. A pásztor kitörölve szeméből az álmat, sorban feliasztja a bojtárokat, Meliboeust, Alexist, Manalcast. Ezek egyenkint előbújnak és elhatározzák, hogy szegénységüktől kitelhető módon ünneplik meg a napot. Itt aztán bőségesen volt módjuk az ünnepekt érdemeinek elősorolására, egyes áriák és karénekek közbeszövésére, ^végén ismét megjelent az angyal az oltárnál, melynek zsámolyához lerakják a hálás pásztorok hódolatuk szerény jeleit, állítólag sajtot, túró, de valósággal finom cukorsüteményeket, melyek közt «egy vajból művészileg képezett fehér bárány, piros szalaggal nyakán, mindig díszes helyet foglalt el». Az előadást egy latin vagy magyar szövegű, szép és régi dallamú sapphói óda eléneklése fejezte be.

Az alkalmi verselés nem divatozott volna annyira, ha az érdekeltek nem fogadták volna jószívvvel a legtúlzottabb magasztalást. Pedig nemcsak, hogy szívesen látták, hanem meg is kívánták. A konvertita Veresmarty Mihály 1644-ben 40 tallért ajándékozott a pannonhalmi kolostornak egyházi könyvek vásárlására. Őszintén megírta a főapátnak, hogy nagyon örülne, ha valami prózai avagy verses *memóriával* viszonoznák az adományt, «minthogy vannak arra való poéták köztük».¹² Mivel a múlt század elején a hírlapok szűk terjedelemben és ritkán jelentek meg, a nagy számban szétküldött alkalmi iratokból értesült a literátus világ sok olyasmiről (haláleset, jubileum, ünneplés, hivatalbalépés, kitüntetés, könyvek megjelenése), amiről ma az újság számol be, a versben elkövetett hálálkodás a hírlapi nyugtázást pótolta a vett jótéteményekért. A század elején az újságok fogyatékos hírszolgálatuk kiegészítésére rendszerint közöltek is ilyen iratokat.

A magyar, sőt a latin alkalmi költészet, bár a szerzők többsége igazi tehetség nélkül művelte, a nemzeti irodalom és kultúra anyagához tartozik és megérdemli a tanulmányozást, mert ebben is visszatükröződik a kor szelleme, ízlése és hangulata. Révaii802 -ben latin költeményben fejezi ki örömét a bencésrend visszaállítása, majd a Nemzeti Múzeum alapját képező Széchenyi-könyvtár megalapítása alkalmából. A nagy francia háborúk korában számtalan latin költemény jelenik meg, melyben a nemzetet a franciák ellen való harcra buzdítják, később megbékülnek Napóleonnal, végül bukása s halála is élénken foglalkoztatja verselőinket. A reformkorszak mozgalmáiból is merít ihletet a magyar alkalmi költő. Jól esik látni az örömet, mely a sokszor együgyű versekből kisugárzik, mikor lelkendezve ünneplik a Magyar Tudós Társaság, a nemzeti játékszín megalapítását, a nemzeti nyelv diadalmos előretörését. Ezenkívül az alkalmi versezetek számtalan értékes adalékot szolgáltatnak a család- és helytörténethez, hasznavehető forrásai íróink s mecénásaik életviszonyainak s a hazai archontológiá-

nak, jelentéktelen ódák s elégiák után nem egyszer becses történeti jegyzeteket olvashatunk.

A 30-as évekig a katolikusok és protestánsok egyforma buzgósággal művelik a latin költészetet, de minél magyarabbá válik irodalmunk, annál inkább meggyérül a protestáns latin verselők sora. A század második felében már csak néhány katolikus író, nagyobbára papok, áldoz a latin műzsának, Szepesi Imre után Kucserik Sándor is elhallgat, ellenben Budavári József haláláig rendületlenül ontja ódáit. Az *Idők Tanúja* (1860-1870) s a folytatását képező *Magyar Állam* (1870-1908) mindvégig közli papi munkatársai latin ódáit, eleinte nem zárkozhatik el ez elől az *Alkotmány* (1896-1919) sem, míg végre századunk elején szerkesztői izenetben jelenti, hogy ezután latin költeményt nem ad ki.

Jallosics 72 ismert kiadványa közül 25 magyar nyelvű. 1827-ben Pyrker Jánost, a székfoglaló egri érseket és gr. Cziráky Jánost, Fehér megye új főispánját köszönti rendje nevében, 1828-ban pedig Majláth György hontmegyei főispánt és Klobusiczky Péter kalocsai érsek udvarlására pásztorjátékot adat elő tanítványaival, 1830-ban V. Ferdinánd koronázását ünnepli, 1831-ben Bolla Márton rend főnököt siratja el, majd Kisfaludy Károlytól vesz búcsút:

Kincs, hiú fény igen is mint álom enyésznek:
A jeles érdemnek fénye örökre ragyog.

Elhagyta Károly, de Hazánk véd-angyala Híred
És Neved őrzi: ditső Százakat élve maradsz.

Míg Magyar él, s még tudja Neved vetekedve betsülni,
Míg gyönyörűn pörgő nyelve divatra talál;

Míg Gellért talpát vize tsókolgatja Dunának,
A feledékenység Éje Nevedre nem ül.

1831-ben műfordítással is megpróbálkozik, Ovidius Heroidáiból átülteti Briseis levelét Achilleushoz. 1832-ben adja ki legterjedelmesebb magyar költeményét: *Nemzeti Ünnepe*. Fölséges Első Ferenc kegyes uralkodása negyvenedik éve töltén, a Magyar Akadémia Nagy Lelkű Alapítójának szentelve.

A Magyar Tudós Társaság alapítása és a tudományegyetem pesti működésének 50-ik éve nagy örömet keltett a tudós világban. A nemzeti szellem és irodalom aranykorát látták felvirradni s az alkalmi költők ezúttal csakugyan méltó tárgyat találtak az ünneplésre. Guzmics Izidor az Akadémia alapítóit magasztalja:¹³

A nemzeti szabad lélek
Kikelt a gyávaság porából,
S összecsatla négy Hazabajnokot,
Hogy állítnának a Hazának
Athéneont.
Meglön. A hideg vérű világfi,
Az arany rabja, s a hiú fény
Alantmászó különcze,
Bámulta az új áldozatot,
A jók örvendtek; a nagy Anya,
A szent Haza, folytatta hálás könyűjít.

Az egyetem ünnepére a teológiai kar két tanára, Vass László és Szalay Imre írt dicsőítő költeményt. Vass nem emelkedik magasra, de gyakorlott verselőnek látszik. Hosszú, 24 lapra terjedő versezetben mondja el az egyetem keletkezését és Budára való telepítését és megemlékezik jelesebb tanáiról:¹⁴

Ó! Dugonics, s ki valál méltó jobb sorsra születni,
 Jámbor Révai. Ti mindég fáradni tudatlan
 Hévvél nyelvünket, legszebb örökünket, előbbre
 Vítették, mellynek nagy részént mái virágja
 A ti ditséretetek, s ez fen leszz minden időben.

Szalay Imre hasonló tárgyú költeménye¹⁵ gondolatainak előkelőségével, eleven és tiszta verselésével tűnik ki, úgyhogy a kor nagyobb költőinek sem vált volna szégyenére.

Ezek a költemények indíthatták Jalloscsot arra, hogy ő is hallassa szavát. Művének gondolatmenete a következő:

Áldott fény derül a szeretett hazára. Ugyan ki nem örvendezne, ki várhatná hideg lélekkel? Budavár örleke megszólal: századok jöttek-múltak, láttam dicső napokat, mikor Hunnia testvéri érzéssel tíz ország népét ölelte magához s innét osztotta parancsát:

Kegy, hatalom, törvény igazin jár dalia, nyomában
 Áldás szállá, fejét hit- s düts koszorúja keríté.

Ha ellenség támadt reánk, Buda hősei mint a sasok szálltak ki a haza védelmére. Az ország boldog békében élt, de

leszállt tündöklő napja egének,
 Villamos ború nyúlt szanaszétt-el-rajta; az áház
 Visszavonás miüdön poklát el-hagyva, Magyaránál
 Föl-fölvütötte fejét.

A Haza sírva könyörög és szüntelenül békélteti fiait, de

A dühödött szándék nem lágyul szánakozásra.

A józanság szülte Tanács hiába inti a pártoskodókat:

Szünnjetekek ó Árpád hős rajzati 1 szünnjetekek áldott
 Honnotok a vésznek tátott mélyére sodorni.
 Egység önte erőt karotokba szerezeni hazátok,
 S a feledékeny időn Nevetek túl vívni vitézül,
 ő teve boldoggá ekkédig, s téssen ezentül,
 Nagy tettekre tüzelei, javatok gyarapítja az egység.
 Egy feje testünknek, s egy nap tündöklök az égen.

De nem hallgatják meg: reájuk zúdul Sajó és Mohács veszedelme s elpusztul az ország:

S a hajdan gyönyörű haza lón nagy romja magának!

Múlt az idő és a kegyes ég elvégre megsokallta ostorait s mosolyogva tekintett le reánk. A «hajnal bájú Reménység» leszállt és jobb jövőt hirdetett:

Hunnia bűnhódtél: de elég a sorsok Urának,
 ön veszedelmed okos Mester leve nálad, ezentül
 Jobbat várj. Ha feléd zúdulnak néha veszélyek,
 Lessz ki kezet nyújtson, s búdnak ki le-tépje homályát.
 Hajnalod újra pirul, hármás bérczedre virulmány
 Újra nevet, s méltósággal fényi újra kereszted.

Lipót király felszabadítja az országot a török uralom alól, Ausztria «véd-

angyal képpen Ferdinándokat, és bölts Károly okát támaszt, kik nagy kegyelemmel öelve ápolják még vérző sebeinket». Felvirrad Mária Terézia dicső korszaka:

Már hírben ragyogál szép Hunnia, népeid áldák
A Mindentehető szent zsámolyit égve, körösleg
Nagy Fiakat látván rajkint szaporodni öledben.

Budavár örleke az öröm könnyeit ontva kérdi, hogy az édes haza fiai megbecsülik-e majd legdrágább kincsüket, a nemzeti nyelvet, de a Hála nemtője megvigasztalja:

Teljesül óhajtott órád ...
A rózsás kikelet lessz sorsunk képe: ki-állnak
A szent ügy mellett hős lánggal Révai, Rajnis,
Orczy, Baróti Szabó, Dugonics, Kis, Péczeli, Molnár,
Verseghyvel Kultsár, Mészáros, Dayka Virággal,
S több mások, kiket áld-, és méltán Pannon örökre.

Mint mikor a szikra belekap az avarba, és lángra gyúl az egész táj, úgy sok kebelben lobban fel a szent tűz:

... érted,
És neked élni siet, Haza! Tudós s hős lehet eggyes
Ember, nemzetté maga – nem más – nyelve teremti.

Íme szelíd fényben tűnik fel Himfi, Kazinczy csillaga és «Csokonait kellő ragyogással elönti». Sokan törnek a koszorúra:

Durva Tatárok
Hőse nagy; Ilka keserg; dől Stibor Beczkó tyránnya.
Zircz emléke föláll; kap híre futása Zalánnak.
Kelnek hősi regék; fényt önt Aurora ditsően;
Zöldell Cserhalom és Eger áll, sasfészke Dobónak
Bosszút dörg, s vérszomjra tüzei Gyűlése Aradnak.
Támad ezen közben, mint új nap párduczos Árpád,
A nagyot, és öröködvé ditső Árpádot igéző
Hanggal el-éneklő.

Meg van törve a rögös út, íme már a törvény, a történet- s orvos-tudomány is a hazai nyelven szólal meg, elérkezett nemzeti nagyságunk régen várt napja:

Nagy nap ez, ez légyen nálunk a Nemzeti Ünnepe.

Az országgyűlésen a magyar nyelv ügyét tárgyalják: a nagy Széchenyi Ferenc fia, István emelkedik szólásra:

Homloka fönn fénylik, méltóság vállait üli.
Nyelve arany, szíve láng, Haza áldott lelke...

Megteszi nagylelkű ajánlatát s hozzá csatlakoznak gr. Károlyi György, gr. Andrássy György és Vay Ábrahám. Az Akadémia megalakul gr. Teleki, József bölcs vezetése alatt. A költeményt Ferenc király és József nádor magasztalása zárja be.

Érdemes figyelmesen áttanulmányoznunk a helyenkint nehézkes menetű s egyenetlen verselésű költeményt, mert láthatjuk, hogy 110 évvel ezelőtt milyen rajongással szerette a nemzeti nyelvet s irodalmat az a tanár, aki a pesti piaristák akkor még latinnyelvű iskolájában a poézist tanította.

Későbbi magyar költeményei mind alkalmiak, melyeket leginkább rendje

megbízásából írt. Még az 50-es években is halljuk szavát, így a Szent Koronának 1853-ban történt hazaszállításakor. Több ódája jelent meg Ferenc József tiszteletére is. Mindezeket klasszikus méretekben írta, csupán Ferenc József látogatásakor, 1857-ben felajánlott ódája készült rimes jambusokban:

Fényárban ömlengő napra virradánk!
 Gazdag remények hő érzetében,
 Magas kegyek vidító ölében
 Ringatva kéjeleg, tapsol szép hazánk.
 E boldogító nap honnét mosoly g ránk?
 Dicső tettekre lobbant tűzőkben
 Szeretetet hozva jó szívökben
 Atyánk, Anyánk karöltve jőnek hozzánk.

Ódái sohasem szűkölködnek nemes gondolatokban, de a legtöbb túlságosan el van nyújtva. A régi iskola nem hiába tanította oly nagy gonddal a körmondatok szerkesztését, a kacskaringós mondatoktól a verselésben sem tudtak szabadulni. Nála sem ritka a 10-12 versszakra kinyúló mondat. Költészetének egy másik fogyatkozása a latinos mondatszerkezet és szórend használata, ami a legszebb gondolatokat is kerékbe törí, elhomályosítja vagy érthetlenné teszi. Csaknem mindenütt fordulnak elő nála önalkotta vagy mástól kölcsönzött új szavak, melyek nem estek át a nyelvújítás rostáján. Ilyenek: koránypír, istenlak, hálaszárny, összbúvárlat, iránykéz, nyugszak (nyugat), folyány (folyó), fénytető, dicstető, sajón (sajnálát), égrokonos dísz, főrésztvevőleg, kegykar, lángöszton, báj teli, sérv (sérelem helyett), dics-trón, kormányvilág, kegyvillanlat, óhajtat stb.

Jallosics 1855-ben adta ki költeményeinek első kötetét (Poematum libri sex), 1862-ben, élete utolsó évében pedig a másodikat (Poematum liber Septimus). A két nagy 8-rétű kötet együttvéve 370 lapot tesz ki és így a magyar piarista latin költők művei közt Halápy Konstantin kiadványai után következik. Szepesi Imre biztatására adta ki az elsőt. Ugyancsak Szepesi, a kitűnő latinista segédkezett a sajtó alá rendezésben költőnknek, kit nagyon bántott, hogy valami tolvajlás következtében verseinek egy része elveszett. Talán ennek tulajdoníthatjuk, hogy irataiból alig maradt fenn valami.

A Scitovszky János hercegprímásnak ajánlott kötetet 12 lapos *inscriptio* vezet be s ebbe minden elképzelhető dicséretet belefoglal, úgyhogy később már nem is igen lehet mondanivalója a főpapról és az esztergomi bazilika felszenteléséről írt elégiájában ki is meríti a magasztalását. Ezután az uralkodóház dicsőítése következik. Ferenc király halála hosszabb elégia írására készíti: a fejedelem elhunytá megrendíti egész Európát. Magasztalja a győzelmes hadviselőt s békeszerzőt, a művészetek és tudományok nagylelkű pártfogóját, az erények példaképét, népei atyját. Utána *consolatio* következik. Az I. könyv 5-ik elégiájában örömét fejezi ki, hogy Ferenc József a Libényi-féle merénylet után (1852) életben maradt. A II. könyvben a főpapak dicséretét zengi. Magasztalásai nem egyéniek, hanem inkább általánosságban mozognak, a dicsőítésben nem ismer mértéket. A III. könyvben rendtársaihoz fordul, kedvesen szól az öreg Benyákról, aki aggkorában is megőrizte szellemi elevenségét, hálásan emlékezik meg Dienes Antalról, egykori tatai tanáráról. Laudes Tibisci c. elégiájában a magyar folyóról szól, mely hazai földön ered és múlik ki, leírja az 1828-ik évi kalocsai tűzvészt. Erkölcsi témákkal is foglalkozik: Nonnulla vitae socialis praecepta. – Animus ingenuis artibus excolendus. – Disticha moralia. – Vegyes tartalmú a Heroica könyve is. Memoria anni 1831. c. alatt belekezd a kolera leírásába, de elbeszélése félbeszakad, mielőtt a ragálynak hazánkba való beférkőzését elmondaná. Érdekes a *latin nyelv panasza*.

Büszkén emlegeti egykori dicsőségét, mélabúsan panasolja, hogy már nálunk is elhanyagolják, csak azzal vigasztalódik, hogy ezer esztendőn át boldogította hazánkat.

A könyvet lírai darabjai zárják be. Latin ódái rövidebbek és kevésbé terjedősek, mint a magyarok. Az alkalmi ódákon kívül többször erkölcsi tárgyakat is megénekel: *Virtus. – De malis sociis fugiendis. – Iuvenis adsuesce labori. – Iniurias férendő vince. – In adolescentem desidem. – Ignavum corrumpunt otia corpus. – Ad sodales. – De eligendo vitae statu sollicitus. – Homo felix. –* Zrínyi Miklósnak hősi önfeláldozását is megénekli.

Az elégiák IV. könyvének végén bukkanik fel először gyermekkori barátjának, Bajzáth Györgynek (1791-1869) neve, kinek költségén második verses kötete megjelent.

A tatai piaristaház krónikája többször megemlékezik György atyjáról, Jánosról, József veszprémi püspök (1777-1802) testvéröccséről. Tisztos polgári sorsban élt. A Bajzáthok nemesi vérből származtatták magukat, de nem voltak kétségtelen bizonyosságaik. Bajzáth János 1797-ben jutott közelebbi összeköttetésbe a piaristákkal: 10 forintot ajándékozott templomuknak, majd egy selyemfátyolt a Boldogságos Szűz szobrára. A püspök 1799-ben 80.888 forintért magához váltotta a torontálmegyei pészaki kamarai uradalmat s arra úgy magának, mint János öccsének királyi adományt eszközölt ki és a pészaki előnevet is elnyerték. 1800 szeptember 4-én Bajzáthék fényes ebédre látják vendégül a tatai piaristákat, ahol Kossik Vazul igazgató magyar versben köszöntötte a megnemesedett családot. A püspök 1800-ban megvásárolja gr. Amadé Antaltól az iszkaszentgyörgyi uradalmat, kúriát is vesz öccsének Komáromban. János odaköltözik és György fiát a tatai piarista konviktusban helyezi el. Később Veszprémben és Győrben tanul, Pesten végez jogot és Iszkaszentgyörgyön telepszik meg. Nem éli a papi örökösök, a nipoték lomha életét, hanem atyja példáját követve, aki guttamási birtokán templomot épített jobbágyainak, templomot emel Szentgyörgyön, átépíti a kastélyt, szorgosan s szakértően gazdálkodik. Közben hivatalokat is visel, Fej érmegeye szolgabírájává, majd második alispánná s országgyűlési követévé választja. 1859-ben a királyi kegy bárói rangra emeli.¹⁶ Műveltsége sokoldalú, zeneszerző, szakértő érem- és könyvgyűjtő, fűvészkedik, parkot s erdőt ültet, több modern nyelvet tud, de műveli a latin költészetet is, latinul megírja Fabius Cuntator életét. Buzgó katolikus, eszményien szép életet él tíztagú családja körében. Gyermekkori barátságuk felújult és szorosabbra fonódott 1835-36-ban, mikor Jallošics fiát, Lászlót a pesti piarista gimnázium 6. osztályában tanította, de még közelebb hozta őket a latin költészet szeretete. A legőszintébb hálával viseltetett a piaristarend iránt, melynek kebelén nevelkedett. 1856-ban így köszönti annak tagjait:

Vos jubeo salvere, Patres, mihi quoque venerandi!

Aetatis comités, vos tenera que duces;

Vos, primi qui adytum penetrare mihi reserastis,

Pandistis legum vos tabulasque Dei.

Qui me Pegasidas primi duxistis ad undas,

Inque bonas artes, Palladis et thalamos.

Inter vos ego, – vix cunis quandoque solutus,

Nutritus, – fotus, – pars ego vestra fui.

Plena igitur Vobis referatur gratia, – laudes

Perpetuae Vobis ore meoque sonent.

Haud ego cessabo, Patres! benedicere Vobis,

Qui benedixistis me puerum toties.

Ugyanekkor *meleg* szavakkal fordul barátjához:

Dum natale solum dulcedine me quoque quadam
 Vincit, et immemorem non sinit esse sui, -
 En, Andrea I olim Te vicinis mihi fotum
 Cunis amplector, Te foveoque sinu.
 Idem sol primam fere nobis attulit auram,
 Et nutritiv idem nos patriumque solum.

Incolumis vigeat vitae series Tua longae:
 Nostra simul vigeat dulcis amicitia!

A humanista és latin költészetnek kedves tárgya volt egy-egy vendéglátó vidéki tartózkodás színes leírása (*feriae, aestivales, autumnales*): ilyenkor a költő szabadjára ereszthette természet- és tájfestő tehetségét. Jallošics is ilyen leírással kedveskedett Bajzáthnak az 1857-ik évi szeptember első öt napjáról, melyet Iszka-szentgyörgyön töltött. Festői képekben írja le a táj szépségeit, az örökké mozgásban lévő Duzzogó tavát, az erdőt, a sziklák közt rohanó patakokat, a Vaskaput, melyhez monda is fűződik. A Gaja-patak régen a Vaskapu sziklái által eltorlaszolva tavat alkotott. Toldi Miklós a tó körül vadászgatott, kis fia pedig, aki közelében halászott és madarászott, belezuhant a vízbe. Toldi nem bírta kimenteni fiát és holttestét sem találta meg, ezért kardjával kettévágta a sziklát és lecsapolta a tavat, kiemelte a kisfiút az iszából és eltemette. De nemcsak a természeti leírások szépek, hanem művészi a kedves család képe is, mely boldog szeretetben él az iszka-szentgyörgyi kastélyban. Bajzáth meghatva fogadta a költő ajándékát és kinyomatta Jallošics második kötetét, melynek legértékesebb darabja a *Septembrales*, sive Memoria dierum quinque in Iszka-Szent-György 1857. transactorum. A kötet 46 darabja közül 13 más személyekhez van intézve. Itt olvashatjuk egyetlen politikai vonatkozású ódáját is, melyet az októberi diploma (1860) kibocsátásakor írt: örvendezik, hogy az idegen tisztviselők kitakarodnak az országból és a magyar nyelv és alkotmány visszanyeri jogait.

Latin költeményeiben nincsenek nyelvi nehézségei, a legtisztább klasszikus nyelven ír, melyben a legszigorúbb Antibarbarus sem találhat gáncsolat. Az elégia áradozása jobban illik egyéniségéhez, mint az ódái szárnyalás. A leíró részletekben valódi költőiség nyilvánul meg. Nem érte el az Akadémia és a Kisfaludy-társaság koszorúját, a római Tiberi-akadémia azonban tagjává avatta.

Jallošics nagy hatást gyakorolt tanítványaira, buzdítására sok diákja próbálkozott a verseléssel, ő pedig buzgón szította a szikrát. 1833-ban «Zsenge mutatványok» c. alatt 16 verset tartalmazó gyűjtemény jelent meg a pesti gimnázium 6-ik osztályú tanítványaitól. Szerzőik: Flakay István, Marko vies László, Tóth Lajos, Beöthy Mihály, és Gorove István, a későbbi miniszter, aki négy költeménnyel szerepel. A mester művei feledésbe mentek, de lelkes magyar szelleme tovább élt érte rajongó tanítványaiban.

¹ A tatai kegyesrendi gimnázium levéltára.

² *Informationes superiorum*. Kegyesrendi központi levéltár.

³ *Kácsor Keresztéig*: Viri doctrina illustres. Kézirat a kegyesrendi központi levéltárban.

⁴ Hannulikról kitűnő monográfiát írt *Varga László*: Hannulik János, a XVIII. század Horatiusa. Debrecen, 1938.

⁵ *Institutiones poeticæ*. Budaë, 1807.

⁶ *Pro cultu literarum in Hungaria vindicatio*. Romae, 1743. 64-65. 1.

- ⁷ Pályám emlékezete. Budapest, 1879. 40 1.
- ⁸ *Friedreich Endre*: Halápy Konstantin emlékezete. Temesvár, 1903. 42. 1.
- ⁹ *Márki Sándor*: Perecsényi Nagy László naplója. Egyet. Philol. Közlöny, 1889.
- ¹⁰ *Friedreich Endre*: Kácsor Keresztély élete. Budapest, 1909. 28. 1.
- ¹¹ *Zichy Antal* elbeszélései. Budapest, 1877. 21 1.
- ¹² *Ipolyi Arnold*: Veresmarty Mihály élete és munkái. Budapest, 1875. 682-85. 1.
- ¹³ A magyar Athenéon, 1830.
- ¹⁴ Örömvess a kir. magyar főiskola budai beiktatása ötvenedik esztendejére. Pest, 1830.
- ¹⁵ Az aranykor. Buda, 1830.
- ¹⁵ *Stekl Alajos*: Gyászbeszéd néhai br. Bajzáth György hült tetemei fölött. Pest, 1869.